

STANOWISKO
KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA

z dnia 14 listopada 2012 r.

w przedmiocie projektu założeń projektu ustawy o biegłych sądowych.

Po zapoznaniu się z przedstawionym przez Ministra Sprawiedliwości w dniu 8 października 2012 r. projektem założeń projektu ustawy o biegłych sądowych Krajowa Rada Sądownictwa zajmuje pozytywne stanowisko wobec zaproponowanych w nim zasadniczych rozwiązań, jakie mają znaleźć się w ustawie o biegłych sądowych i w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie wysokości oraz szczegółowego sposobu obliczania wynagrodzeń za sporządzanie opinii przez biegłych sądowych oraz instytucje specjalistyczne.

Krajowa Rada Sądownictwa przypomina, że w okresie ostatnich 7 lat dwukrotnie wyrażała opinie o projektach ustaw dotyczących instytucji biegłych sądowych a ponadto zajęła stanowisko wobec założeń do projektu ustawy o biegłych sądowych.

Opinie dotyczyły rządowego projektu ustawy o osobach fizycznych i instytucjach naukowych lub specjalistycznych uprawnionych do sporządzania i wydawania opinii w postępowaniach prowadzonych na podstawie ustawy oraz poselskiego projektu ustawy o biegłych w postępowaniu sądowym oraz w innych postępowaniach prowadzonych na podstawie ustaw. Projekty te były niemal tożsame bowiem różnice pomiędzy nimi dotyczyły na ogół mniej istotnych rozwiązań. W obu wypadkach opinie Krajowej Rady Sądownictwa – z 8 czerwca 2006 r. i z 13 marca 2008 r. – były negatywne. Rada opowiadając się za potrzebą doskonalenia zasad naboru biegłych oraz sprawowania nadzoru nad utrzymywaniem należytej jakości ich pracy uznała, że zakładane przez projektodawców cele można osiągnąć znacznie lepiej niż przewidziano w opiniowanych projektach, jeśli decyzje w tym przedmiocie pozostawione zostaną prezesom sądów a nie przekazane organowi władzy wykonawczej – Ministrowi Sprawiedliwości. Jeśli chodzi o szczegółowe rozwiązania zawarte w obu projektach Krajowa Rada Sądownictwa miała zastrzeżenia m.in. do ograniczenia prawa sądów do wyboru biegłych tylko spośród podmiotów znajdujących się na liście biegłych prowadzonej przez Ministra Sprawiedliwości, pomysłu powołania zbyt licznej i kosztownej komisji kwalifikacyjnej z wyłącznie opiniodawczymi kompetencjami, uznaniowości decyzji

Ministra Sprawiedliwości w kwestiach zawieszenia biegłego w czynnościach bądź skreślenia go z listy, braku definicji „instytucji naukowej i specjalistycznej” czy nieskuteczności ograniczenia prawa do używania tytułu biegłego sądowego tylko do postępowań, w których biegli wpisani na listę zostają powołani do sporządzenia opinii.

Natomiast w swoim stanowisku z dnia 16 maja 2008 r. Krajowa Rada Sądownictwa pozytywnie zaopiniowała założenia do projektu ustawy o biegłych sądowych przedstawione przez Ministra Sprawiedliwości w dniu 25 kwietnia 2008 r. Wspomniane założenia miały charakter bardzo ogólny i przewidywały m.in.: utrzymanie zasady powoływania biegłych sądowych przez prezesów sądów okręgowych i wskazanie Ministra Sprawiedliwości jako organu odwoławczego od decyzji tych prezesów, wprowadzenie jednolitego w skali kraju wzoru listy biegłych sądowych (w szczególności w odniesieniu do nazewnictwa poszczególnych dziedzin i specjalistów), utrzymanie kadencyjności pełnienia funkcji biegłego sądowego oraz możliwości powoływania na kolejne kadencje, wprowadzenie procedury weryfikującej wiedzę i kwalifikacje kandydatów na biegłych polegającej na stworzeniu podstaw prawnych do powoływania komisji (dla jednego bądź kilku okręgów sądowych) z udziałem ekspertów z danej dziedziny uprawnionych do opiniowania przygotowania zawodowego kandydatów, określenie katalogu przesłanek obligujących oraz uprawniających do odwołania biegłego z funkcji, wprowadzenie instytucji zawieszenia prawa do wykonywania obowiązków biegłego sądowego, podniesienie wymagań stawianych kandydatom na biegłych oraz obowiązku stałego podnoszenia kwalifikacji zawodowych, wprowadzenie ogólnodostępnej elektronicznej listy biegłych z obszaru całego kraju aktualizowanej w oparciu o informacje przekazywane przez prezesów sądów okręgowych administrowanej przez Ministerstwo Sprawiedliwości czy uregulowanie w sposób wyczerpujący zasad wynagradzania biegłych uwzględniających nakład ich pracy, stopień skomplikowania zagadnienia przekazanego do zaopiniowania a także poziom wiedzy i specjalizację biegłych podejmujących się przygotowania opinii w wyjątkowo krótkim czasie lub trudnych warunkach.

Projekt obecnych założeń projektu ustawy o biegłych sądowych zawiera dość szczegółowe rozwinięcie założeń przedstawionych przez Ministra Sprawiedliwości w dniu 25 kwietnia 2008 r. W ocenie Krajowej Rady Sądownictwa założenia te są racjonalne i zmierzają we właściwym kierunku. Wprawdzie przewidują wzrost o prawie 76 mln złotych wydatków Skarbu Państwa w następstwie zakładanej podwyżki wynagrodzenia biegłych i kosztów funkcjonowania ekspertów i komisji wskazanych w projekcie ale uchwalenie ustawy i odpowiedniego aktu wykonawczego stworzy szanse znacznego polepszenia

sprawności postępowań sądowych poprzez umożliwienie uzyskania przez sądy w krótkim czasie niezbędnych opinii na znacznie wyższym niż dotychczas poziomie, zwłaszcza w sprawach o złożonym stanie faktycznym.

W szczególności Rada aprobejuje proponowane rozwiązania w zakresie:

- wyłączenia odpowiedzialności cywilnoprawnej biegłego za wydaną opinię wobec osób trzecich,
- uproszczenia procedury w przypadku ustanowienia biegłych na kolejną kadencję,
- wprowadzenia instytucji zawieszenia biegłego w czynnościach,
- nałożenia na organy zlecające biegłym sądowym sporządzanie opinii obowiązku zawiadamiania prezesa sądu okręgowego o każdym przypadku rażących uchybień w realizacji powierzonych obowiązków (w szczególności gdy opinia została skutecznie zakwestionowana lub okazała się nieprzydatna),
- zobowiązania biegłych sądowych do prowadzenia rejestrów zawierających informacje na temat wydawanych opinii,
- prowadzenia centralnej elektronicznej listy biegłych zawierającej jednolite nazewnictwo gałęzi nauki, techniki, sztuki i innych dziedzin,
- podwyższenia wynagrodzeń za sporządzane przez biegłych opinie przy utrzymaniu systemu stawek godzinowych ustalonych na podstawie kwoty bazowej przewidzianej w ustawie budżetowej z możliwością ich podwyższania z uwagi na specyfikę przedmiotu opinii, czas zakreślony na jej sporządzenie, niewielką liczbę osób posiadających wiedzę specjalistyczną w danej dziedzinie i warunki opiniowania oraz wyłączenia możliwości przyznania wynagrodzenia za czas podróży biegłego do sądu,
- wprowadzenia możliwości ustanowienia biegłymi sądowymi nowej kategorii podmiotów – instytucji specjalistycznych w postaci jednostek organizacyjnych działających w dowolnej formie jeśli posiadają odpowiedni potencjał kadrowy i właściwe zaplecze techniczne umożliwiające im wykonywanie czynności związanych z przygotowaniem ekspertyz.

Krajowa Rada Sądownictwa zgłasza jedynie wątpliwości czy wystarczające będzie zbiorcze wskazanie w przyszłej ustawie podmiotów uprawnionych do sporządzania ekspertyz (bez konieczności ubiegania się o wpis na listę biegłych) takich jak instytuty badawcze, zakłady medycyny sądowej czy policyjne laboratoria kryminalistyczne bez określenia (jak w wypadku Instytutu Ekspertyz Sądowych im. Prof. dra Jana Sehna w Krakowie) ich indywidualnych nazw i siedzib. Doświadczenia z dotychczasowej współpracy sądów

z instytutami naukowymi i naukowo-badawczymi w rozumieniu art. 290 i 291 kpc (pomijając problemy związane z brakiem ustawowej definicji tego rodzaju jednostek utrudniające określenie któremu z podmiotów oferujących sądom swoje usługi w zakresie opiniowania taki status przysługuje) wskazują na niewielkie z ich strony – w wielu wypadkach – zainteresowanie sporządzaniem opinii. Wynika ono nie tylko z niezadowalającej wysokości wynagrodzenia przyznawanego przez sądy za wykonaną pracę ale również z faktu, że wynagrodzenie to na ogół nie trafia nie tylko do pracowników instytutu biorących udział w opiniowaniu ale nawet nie jest przeznaczane na potrzeby instytutu niebędącego zazwyczaj samodzielnym podmiotem lecz jednostką organizacyjną wyższej uczelni. W tej sytuacji celowe wydaje się albo wymienienie w ustawie konkretnych instytutów badawczych, które wcześniej wyrażą zainteresowanie opiniowaniem na potrzeby sądów, prokuratur itp. (pozostałe mogłyby być powoływane przez sądy jako tzw. biegli ad hoc) albo też zrównanie ich w obowiązkach z innymi jednostkami organizacyjnymi w zakresie możliwości ubiegania się o wpisanie na listę biegłych.

Ze względu na przewidziany w projekcie założeń zamiar zawarcia w ustawie o biegłych sądowych upoważnienia do uregulowania w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości wysokości oraz szczegółowego sposobu obliczania wynagrodzeń za sporządzenie opinii przez biegłych Krajowa Rada Sądownictwa apeluje o przesłanie jej do zaopiniowania wraz z projektem ustawy o biegłych sądowych również projektu wspomnianego rozporządzenia.